

Pesniki-duhovniki z Idrijskega: Anton Žakelj, Frančišek Svetličič, Matevž Hladnik, Andrej Likar in Jernej Uršič

Robert Jereb

Osnovna šola Idrija, Lapajnetova ulica 50, SI 5280 Idrija,
robert.jereb@guest.arnes.si

V prispevku so predstavljeni duhovniki s širšega idrijskega območja, ki so se ob poklicu posvečali tudi pesnjenju. Vseh pet je osnovnošolsko izobraževanje opravilo v Idriji, po končanem študiju pa so službovali v različnih slovenskih krajih. Delovali so v istem obdobju (sredina 19. stoletja), njihova pesniška ustvarjalnost je dokaj različna, prav tako tudi njihov poklicni uspeh. Kot lirika izstopata Anton Žakelj in Frančišek Svetličič, medtem ko so ostali pisali predvsem z didaktičnim namenom, v besedilih pretežno izražali svoja stališča oz. pesnili bolj priložnostno.

Ključne besede: Anton Žakelj, Frančišek Svetličič, 19. stoletje, duhovniki, pesniki, Idrija

The article presents the priests frothewider Idrija region, who, in addition to their profession, also dedicated themselves to poetry. All five completed their primary education in Idrija and after finishing their studies, worked in various Slovenian places. They also worked in the same period (mid-19th century). However, their poetic creativity is quite different, as is their professional success. Anton Žakelj and Frančišek Svetličič stand out as lyricpoets, while the others wrote mainly for didactic purposes, they mostly expressed their views in the texts or wrote poetry more casually

Keywords: Anton Žakelj, Frančišek Svetličič, 19th century, priests, poets, Idrija

Uvod

Anton Slodnjak je v *Cvetniku slovenske vezane besede* (1979: 417) v opombi pesmim Antona Žaklja in Frančiška Svetličiča zapisal, da je verjetno »čisti slučaj, da sta bila oba Prešernova najbolj vdana epigona [...] z idrskega sveta« in da bi bilo v njunih pesmih moč zaznati tudi nekaj malega, kar ju družijo. Gotovo je, da sta bila – čeprav danes domala pozabljena –, za časa življenja kar priznana pesnika t. i. noviške dobe, in po pesniški plati lahko med njima najdemo nekaj skupnih lastnosti – ob omenjenem zgledovanju po Prešernu sta npr. oba pesniške ideje pogosto izražala v obliki soneta in pisala reflektivne pesmi. Poleg njiju v obdobju sredine 19. stoletja zasledimo še nekaj literarno aktivnih duhovnikov. Predvsem Josip Marn je v *Jezičniku* objavil več obširnejših zapisov o nekaterih

vidnejših ustvarjalcih, kot so: Matevž Ravnikar - Poženčan (1802–1864), Jožef Žemlja (1805–1843), Jurij Varl (1812–1874), Peter Hitzinger (1812–1867), Anton Oliban (1824–1860), Janez Bonač (1832–1863), Matevž Lotrič (1840–1864) idr. Zaradi njihovega števila in posledično večjega nabora besedil je prikaz omejen na nekatere izbrane. Osnovno merilo predstavitve je tako najprej ozemeljska pripadnost idrijskemu prostoru in zatem omenjena časovna omejitev približno na sredino 19. stoletja, ko so v slovenski prostor vstopile Kmetijske in rokodelske novice.¹ Poleg Žaklja in Svetličiča so v pregled tako zajeti še trije pesniki-duhovniki: Jernej Uršič, Matevž Hladnik in Andrej Likar. Da je vseh pet začetno izobraževanje opravilo v Idriji, je tudi pričakovano, saj so bili rojeni v samem mestu (Svetličič) ali v bližnji okolici. Med večjimi mesti na Kranjskem je bila Idrija tako najbližje, poleg tega pa je bila znana po svojem odličnem šolstvu (Pavlič 1993: 102, Schmidt 1963: 258). V prvem delu prispevka so kratke predstavitve pesnikov in nekaterih del, ob tem je navedena še njihova ustvarjalna povezanost z idrijskim svetom. V nadaljevanju sledi nekaj primerjav med njihovimi pesnimi, predvsem so poudarjene skupne lastnosti.

Jernej Uršič

Najstarejši izmed peterice je Jernej Uršič (1784–1860). Službo je opravljal v Radovljici, Kropi in nazadnje v Kamni Gorici, kjer je bil župnik od leta 1819 do smrti. Bil je znan narodni buditelj, tudi po njegovi zaslugi je bila leta 1845 ustanovljena osnovna šola v Kamni Gorici (P. H. 1845: 200, Glaser 1896: 19). Zbiral je gradivo za lokalno zgodovino in objavil več prispevkov, npr. članek Zernje za slovensko zgodovino je objavljen 2. oktobra 1849 v časniku Slovenija. Za zasluge, zlasti za pomoč ljudem v letih lakote in kolere, je prejel priznanje zlati križec s krono (Novice 1859: 339).

V sredi 19. stoletja je bilo razširjeno verjetje, da je bil Uršič pesnik, kar pa je zmotno, saj so mu pripisovali pesmi Franceta Svetličiča. Tako npr. Janez Trdina v Pretresu slovenskih pesnikov (1850: 312) piše, da Uršiča radi berejo »zavolj žlahtnosti, ki v njegovih pesmah veje in zavolj velike gibčnosti in razumljivosti jezika.« Svetličiča niti ne omeni, neposredni dokaz za to zmoto pa je npr. v *Slovenskem berilu* iz leta 1850 (Blaznik 1850: 94) objavljena pesem Najdena domovina, ki je podpisana kot Uršičeva, dejansko pa je besedilo Svetličičevo.

Navsezadnje pa je Uršič vendarle zapustil dve pesmi, in sicer ljudsko Laudon (o feldmaršalu, osvajalcu Beograda) ter svojčas zelo znano in priljubljeno z naslovom Življenje (Uršič 1947: 93), ki je bila tudi uglasbena, za kar je poskrbel

¹ Pri sprotne navajanju virov je uporabljeno skrajšano ime Novice.

Gregor Rihar st. Notni zapis je bil objavljen kot priloga v Novicah 5. januarja 1848.

Matevž Hladnik

Matevž (Matej) Hladnik (1806–1865) je bil rojen v zaselku Trebče pri Črnem Vrhu nad Idrijo. Ljudsko (osnovno) šolo je obiskoval v Idriji, nižjo gimnazijo v Ljubljani, višjo, licej in bogoslovje pa je dokončal v Gorici. Posvečen je bil leta 1832 in 5 let kaplanoval v Devinu. Nato je deloval v Gorici, kjer je poučeval lepopisje in slovenščino.

Pesmi je objavljajal v Novicah, največ pa v Zgodnji Danici, nekaj še v Učiteljskem tovarišu in sodeloval pri *Vodnikovem spomeniku* (1869) ter *Zlatem veku* (1863). Sam je pravil (Marn 1887: 35), da je najraje »sonetaril«. Sonetov je pri njem dejansko precej, a predvsem so mu sredstvo za poduk, ko v priložnostni zasnovi izpelje moralni nauk ali pa predstavi svoje mnenje. Marn v Jezičniku (1887: 35) še piše, da so mu bili vzori Vodnik, Prešeren in Koseski, zlasti slednjega je posebej častil in mu posvetil nekaj pesmi (npr. Ivanu Koseskimu za god in odhod v Abbanske toplice ter soneta Slavec in Mojstru pevcov!). Njegovo zapuščino hrani Semeniška knjižnica v Gorici, kjer naj bi se v obsegu 795 strani hranil tudi rokopis za izdajo zbranih pesmi in proznih sestavkov z obširnimi življenjepisom, katerega avtor je Štefan Kociančič. Gradivo nosi naslov *Matevža Hladnika Vertičik samotnih cvetic*.

Poleg nespregljive vzgojne poante večine njegovih pesmi je bil še precej neposreden in bojevit, kar je razvidno tako v poeziji kot v pismih. Zmotilo ga je vsako, po njegovem nemoralno, spotakljivo besedilo, pri tem pa dokaj protislovno tudi sam ni varčeval z grobim, neokusnim, ostrim besedjem in tonom ter dokaj robotnim izražanjem. To je razvidno npr. v pesmi Pesniku nesramnosti, ki je objavljena v Glasu² (Kociančič: 1875), namenjena pa Matiji Valjavcu. Hladnik mu očita, da maže svoje pero z nesramnostmi in da je »vertoglavec« (nepremišljen, nespameten). Podobno jezen in brez zadržkov pri izbiri besed je npr. v pesmi z zunanjo obliko soneta Gate čez štebale (Hladnik 1859: 264), ko graja neustrezne (oblačilne) navade, npr. tako oblečene imenuje prismode, cunjarji, bolhosjavci in bedaki.

V novooblikarskem boju je Hladnik zavzel jasno stališče za star način pisanja, kar je izrazil v pismih in nekaterih pesmih (sonetih), tudi neobjavljenih, podpisoval pa se nedvoumno kot Stari Krajnc, Starooblikar ipd. Pogosto je z

² Glas je bil katoliški časnik, ki je izhajal v Gorici (1872–1875).

raznolikimi podpisi, ki jih zasledimo tudi v rokopisni ostalini, podkrepil svoje mnenje, posebej takrat, ko se mu je kdo ali celo časnik zameril (npr. Stari Krajnc, Nerodotajski, Zagovornik domorodniga, En rojak, Rodomil, Bogoljub, Starevič, Terstenjaku nasprot Derzenjak, Golobradec, Spoštovavec in pogosto Rodoljubski).

Marsikaterega spisa ali pesmi uredniki niso upali objaviti, precej jih je ostalo v rokopisu. Izmed takega gradiva je v Hladnikovi zapuščini najti tudi nenavadno navezavo na Rodoljuba Ledinskega – gre za Žakljev sonet Opravljivcu, ki je bil objavljen v Novicah (Žakelj 1855a: 328). Repati sonet precej odstopa od siceršnjega Žakljevega pisanja, Marn v Jezičniku (1879: 45) celo piše, da »‘sam samcat’ dotlej stoji v slovstvu slovenskem«. V drugih Žakljevih objavljenih pesmih in rokopisih ne zasledimo tako ostrih verzov, ki dejansko kažejo na pesnikovo precejšnjo prizadetost. Marn nedoločno navaja, da je pesem namenjena tistim, ki so Žaklja zasmehovali, opravljali in da ni namenjena določeni osebi – vendar kaže, da ima jasnega naslovnik. Očitno je prav Hladnikovo neobzirno govorjenje oz. opravljanje sprožilo tak Žakljev odziv.

Ob ugotovitvi, da je sonet namenjen njemu, je Hladnik Ledinskemu sestavil pismo in »rimano ježevico« (oz. bodico), ki pa je ni objavil, in oboje je ostalo v zasebnem krogu.³ V pismu Žaklju je med drugim zapisal, da je šele po sedmih letih izvedel, da je bil repati sonet namenjen njemu, za kar se mu ironično zahvaljuje. Razpoznal je še, da v prazen prostor repa soneta prav ustrezno po metrični shemi sodi njegovo ime. Repati del soneta bi se torej glasil takole:

*Matevž Hladnik. Pošast ti gerdogleda,
ki jezik tvoj ljudem poštenje reže!
Povej kter' glas zmed teh se ti prileže?*

Zakaj Hladnik svoje ježevice ni javno razodel v Novicah, pojasnjuje s tem, da bi se z objavo le meril z Ledinskim v pesništvu ali hotel celo »Žaklja v žakelj deti«. Naslov bodice pokaže, kaj si je Hladnik mislil o Žakljevem sonetu:

*Zahvalnica
Rodoljubu Ledinskemu
Slavni »Iha«!
Prečastita »oslov trapastih beseda«!*

In v takem slogu gre naprej celotna pesem. Pod njo se je podpisal Hladnik s Pošast Gerdogleda, pod pismo pa Hvaležni dolžnik. Med rokopisi najdemo še eno

³ Povzetki in odlomki Hladnikovih besedil, ki se navezujejo na Žakljev sonet Opravljivcu, so iz rokopisne zapuščine.

različico bodice in krajšo puščico Ledinskemu. V vseh variantah je omenjeno poštenje neke Neže in seveda Žakljevo, iz besedila puščice pa lahko sklepamo, kaj je bil predmet opravljanja:

*»Opravljujec« očitavcu
Kter glasov vsih živin se teb' pošast! prileže?
Ko njem očita, ki »ljudem poštenje reže«
Zaverne ta: če t' mar poštenja tvoja in Neže,
Bo varno le, ak teb se – že veš kaj – odreže.*

Francišek Svetličič

Frančišek Svetličič (1814–1881), rojen v Idriji, je osnovno šolo obiskoval v rodnem mestu, licej in bogoslovje pa v Ljubljani, kjer je bil leta 1839 posvečen v duhovnika. Od leta 1840 do 1856 je bil kaplan v Rovtah, Cerknici in na Vrhnikih. Leta 1851 je z odliko opravil župnijski izpit in do leta 1863 župnikoval v Sorici, nato je bil do upokojitve (1879) šestnajst let župnik v Godoviču, kjer se je takoj po nastopu službe lotil obnove cerkve in si prislužil škofovo pohvalo. Zelo zaslužen je bil tudi za ustanovitev ljudske šole v Godoviču.

Svetličič je v svoji ustvarjalni dobi veljal za enega najboljših pesnikov Novic, v katerih je objavil večino svojih pesmi (v obdobju 1846–1869). Janez Bleiweis je v pismih leta 1847 in 1852 Svetličiču zelo pohvalil njegove pesmi, saj med drugim piše, da so mu »jako vgodne, [in] gladko tekó« ter, da »imajo [...] tako ceno in so tako čislane od bravcov, da Vas zamoremo zavolj pesniškiga zapopadka in vnanje oblike Vaših pesem v prvo versto slovenskih pesnikov staviti. Tako gladko Vam teče beseda brez vse sile, brez vsiga napenjanja, da malokterimu tako« (Marn 1881: 53–54). Anton Janežič je v pismu tudi visoko ocenil njegove pesmi in želel, da sodeluje pri Slovenskem glasniku: »Vsaka cvetica iz Vaše roke bo Glasniku mila in draga, in tudi njegovim bravcem serčno zaželeno« (Marn 1881: 55). Pesmi je v njem Svetličič objavjal v letih 1860–1863.

Kot pesnik je Svetličič prvič nastopil v Novicah leta 1846 s sonetom Življenja namen in pesmijo Najdena domovina (Svetličič 1846a: 77). V lirskih pesmih, med katere sodita, prikazuje človeško življenje stvarno, kot trdo delo, kot pot, ki je posuta s trnjem in na kateri od otroštva do končnega počitka človeka spremlja trpljenje. Tegobe življenja sprejema Svetličič vdano, na koncu in v stiskah vedno računa na Boga, na njegovo tolažbo in pomoč, kot v Sonetu (Marn 1881: 57): »Pri tebi v raju bom prepeval srečo: / V izvoljenih nebeščanov številu / Uživati truda častnega plačilo«. Podobno v pesmi Mučenec Dioklecijanu: »Visoki Bog, ki zanj trpim, pa vliva / Mi v srce sladki up, da mi odgrnil / Bo pot med večnih dvorov krasne zide« (Marn 1881: 58).

Napisal je nekaj uspešnih pripovednih pesmi, ki so bile ponatisnjene v več berilih 19. stoletja. Snov zajemajo iz zgodovine ali se naslanjajo na povedke, razširjene med ljudstvom (Lokar 1903: 595). Balada Erazem Ravbar je npr. povzeta po Valvazorju, v pesmi Cerkniško jezero pa razlaga nastanek jezera. Ko je služboval v Sorici, je napisal balado Turški križ, katere izhodišče je znamenje, ki stoji med Črno prstjo in Poreznom. Epsko pesem Na Mravljiskem vrhu je napisal v času, ko je bil duhovnik v Godoviču, v njej pa opisuje viharno in bridko zgodovino naše domovine (Kranjske). Da se je Svetličič večkrat zgledoval po ljudski pesmi, kaže tudi začetek te pesmi, ki spominja na znano Hasanaginico: »Kaj se beli tam na gori / Med grmovjem in med bori, / Je li groblja, je li sneg? / Groblje v kraji tistem ni je, / Burja studna več ne brije, / Davno kopen je že breg.« (Svetličič 1867: 238). Omeniti velja še baladi Ukleti graščak, v kateri ošabnega graščaka doleti prekletstvo in se spremeni v »studno kačo«, in Zaklad na hudem polju, na katerem srhljiva bela žena čuva zaklad, ki ga je deležna le vdova čiste duše, medtem ko pohlepneže čaka poguba. V slednji in Na Mravljiskem vrhu je dogajanje postavljeno v širši idrijski prostor, v sonetu Zvest prijatelj zdravilo življenja pa se rojstnemu mestu pokloni z motivom rudarskega tovarištva.

Da se je Svetličič zgledoval po Prešernu, je lepo razvidno iz uvodnih verzov Balade Erazem Ravbar, ki so posneti po Povodnem možu: »Karkoli je deklic Planina rodila, / Nobena ni lepši od Mete cvetela, / Nobena ni dalje okoli slovela, / Nobena več možkih za sebe ni vnela. / Kot ima le eno danico nebó, / Ji tudi ni para na Krajnskimi biló« (Svetličič 1847b: 73).

Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski

Dve leti za Svetličičem je bil rojen Anton Žakelj (1816–1868).⁴ Njegova zapuščina ljudskih pesmi je neposredno povezana z idrijskim prostorom – več je podnaslovljenih oz. imajo opombo »Narodna iz idrijskih hribov«, npr. Minica (Žakelj 1856a: 250). V šolo je bil najprej poslan v Idrijo in to obdobje je nekoliko popisal v »poskusu verzificirane ironične avtobiografije« (Slodnjak 1979: 419) Vesela in žalostna pesem od učeniga kosa (s podnaslovom Bukve perve, Rojstni kraj in starši), ki je ostala neobjavljena. Idrijo krsti za »Almado Kranjsko«,⁵ kamor je bil poslan v šolo. Nadalje piše, da je mesto lepo in da po svetu slovi po živem srebru. Vendar mesta ne hvali zaradi tega, temveč zaradi srčnih in krotkih ljudi, a tudi nekoliko preveč živahnih, krivdo za to pa pripiše hlapom

⁴ Podrobnejših podatkov tukaj ne navajamo, saj so pesnikova življenjska pot, izvirna poezija in zbrane ljudske pesmi podrobneje predstavljene v drugih prispevkih s simpozija.

⁵ Almaden v Španiji je največji rudnik živega srebra na svetu, idrijski je na drugem mestu.

živega srebra. Povsod na oknih je cvetje, med katerim so kletke s pticami, kar je bila nekdanj dejanska idrijska posebnost: vsako knapovsko domovanje je imelo vsaj eno kletko (»fuglauž«) s pticami, ki so jih lovili v okolici mesta, posebej še na hribu, imenovanem Tičnica.⁶ Pesnitev ni dokončana, ima tudi več različic, pesnik med drugim omeni, da je mestu naklonjen zato, ker je tam doma njegov junak, ki skrbi za kosa v kletki. Mišljeno je ironično, saj je avtobiografski subjekt dejansko zaprt in nesvoboden. Najbrž sta vzgoja in izobraževanje oz. skrbništvo nad mladeničem (pesnikom) tarča tega dela pesnitve.

Andrej Likar

V Spodnji Idriji rojeni Andrej Likar (1826–1865) se je najprej šolal v Idriji in zatem v Ljubljani. Duhovnik je postal leta 1851 in sprva služboval v Dragi na Kočevskem, potem v Sorici, v Cerknici, v Starem Logu in v Polomu na Kočevskem. Prva njegova natisnjena pesem je iz leta 1848, ko je v Novicah objavil sonet Zdihljej domovini (Likar 1848a: 13), v katerem z motivom mornarja izraža hrepenenje po daljni rodni grudi. Za lokalno slovstveno izročilo je pomembna naslednja pesem, povedka v vezani obliki S. Magdalena na Gori (Likar 1848b: 41), ki govori o čudežni rešitvi vasi Gore nad Idrijo pred turško osvojitvijo. Istega leta sta v Novicah objavljeni še dve pesmi: vedra Hvala petja (Likar 1848c: 113) je v sklepnih verzih še hvala stvarniku ter Pozdrav Slovenii (Likar 1848c: 89), ponovno z domovinsko tematiko, v ospredju katere sta povezanost in svoboda Slovencev.

Naslednje leto (1849) je objavljajl predvsem v Vedežu, »časopisu za šolsko mladost«; poleg nekaj pesmi (Čbelica izgled mladeniča, Slovenček svojim součencam, Življenje) tudi prozne sestavke, v 10. številki npr. eksemplarično prigodo S smodnikom se ne pečajte. V skladu z namenom časopisa so pesmi večinoma vzgojne in prilagojene mladini. Marn (1879: 64) sklepa, da je Likar morda napisal oz. preložil še pesem Umirajoč labud, ki je podpisana s črkama L–r. in objavljena v Novicah 29. januarja 1853.

Likar se je poleg pesništva zanimal za jezikoslovje in tako leta 1852 v Novicah (št. 61 in 62) objavil nekaj domačega besedja, nabranega med kmečkim ljudstvom. Njegovo največje delo je *Sveti zakon* (1855) v pomoč in poduk (bodočim) zakoncem. Privlačni so njegovi spisi o slovenskih krajih in ljudeh: Sorica in pa Soričanje (Bleiweis 1855: 33–37), Cerknica in njena okolica (Novice 1863, št.

⁶ Sicer je ime lahko drugačnega izvora (prazgodovinsko svetišče), saj so se v neposredni bližini nahajale še t. i. Gladke skale z odtisom hudičevega kopita, hudičevega sedala in skala, poimenovana Baba.

18–24). Posebej je treba omeniti, da je iz ilirskega (hrvaščine) prevedel dve igri za slovensko gledališče: Juran in Sofija, ali Turki pri Sisku in Štepan Šubic, ali Bela IV. na Horvaškem, podpisan pa je kot Slovenski rodoljub, delo je bilo izdano leta 1850.

Primerjave med pesniki

Poleg že navedene prostorske pripadnosti in obiskovanja osnovne šole v Idriji je ob ustvarjalni raznolikosti med njimi vseeno moč poiskati nekaj skupnih točk. Pesniško so sicer bolj narazen, še največ vzporednic je med Žakljem in Svetličičem. Poleg Slodnjakove skupne omembe obeh v opombah k *Cvetniku* (1979: 417) ju še prej primerja Ivan Grafenauer v drugem delu *Zgodovine novejšega slovenskega slovstva* (1911: 185–186), kjer najprej zapiše, da »po svojem značaju [...] Ledinskega poezija prav čisto nič nima skupnega s Prešernovo poezijo, najbolje bi ga mogli še – v primerni razdalji seveda – primerjati s Svetličičem«, in zatem meni, da so Žakljeve pesmi po vsebini nekoliko podobne Svetličičevim (razmišljujoča vsebina, miselna oz. reflektivna lirika). Tudi Pogačnik ju v *Zgodovini slovenskega slovstva* 3 (1969: 181–184) obravnava zaporedoma, pokaže na skupne lastnosti in sklene, da sta oba lirski samo tam, kjer izražata »svoj globoki eksistencialni nemir«. Nenazadnje Slodnjak (1979: 418) kar ustrezno ugotavlja, da Žaklja in Svetličiča povezuje tudi podobna (nesrečna) življenjska usoda, saj nobeden ni službeno in gmotno uspel (Svetličič je po izgubi premoženja umrl v revščini).

Pot skozi življenje

V njuni poeziji je moč najti nekaj stičnih prvin, predvsem v reflektivnih pesmih. Kot primer poglejmo Žakljev Človečji sled (Bleiweis 1855b: 61–62) in Svetličičev sonet Pot skozi življenje (Svetličič 1861a: 1). Ledinski v osmih štirivrstičnicah spremlja sled človekovega življenja oz. življenje moškega od otroške dobe prek prvih življenjskih preizkušenj mladeniča in bremen odraslosti do smrti – in podobno je v Svetličičevi pesmi. S to temo lahko gremo širše, saj se z idejno vsebino obeh besedil povezujeta še pesmi dveh drugih: Likarjeva (1849b: 17) v Vedežu, in Uršičeva (1847: 93) v Novicah, obe z naslovom Življenje. V teh dveh pesmih gre ponovno za življenjsko pot oz. potovanje od rojstva do konca bivanja. Skupni pri vseh štirih so brezskrbnost otroštva, zatem moč, modrost in izkušnost moža v zreli dobi, ko je izpostavljen preizkušnjam, ter končna priprava na starost in smrt, ki jo lahko dočakajo mirni, če so dobro opravili

življenjsko nalogo oz. če so se izpolnile zadane želje. Posamezni poudarki so nekoliko različni. – Žakelj poudari, kako globoko sled (lahko razumemo tudi kako tehtno) puščamo v življenju v procesu zorenja in zatem v odraslosti, vse dokler ni sled dovolj globoka za grob. Likar primerja življenje s potokom – prav tako še Svetličič (1847a: 45) v sicer drugem sonetu Življenje. Pri Svetličiču in Žaklju so v ospredju boj, trdnost in drža zrelega moža. Uršič življenjska obdobja primerja z različnimi deželami, v obdobju mladosti pa poleg mladeničev edini omeni mladenke, sicer nastopajo le fantje, možje in starčki. Spodaj so v levem stolpcu primeri oz. kitice, ki se nanašajo na zrelo, odraslo obdobje, v desnem stolpcu pa je zadnja kitica pesmi:

Anton Žakelj: Človečji sled

*In mladenča noga kerpka
Terji stopa že ob tla,
Mila radost in sla terpka
Mu je v dušo že zašla.*

*Tisuškerben se upira
Teži djanja mož močan,*

*Dan na dan ga globokeji
Rine moč strasti in zlob,
Dokler na življenja meji
Dost globok ni sled – za grob.*

Frančišek Svetličič: Pot skozi življenje

*Mladenča srečna jasnost kmalo mine,
Ker zdajci mu življenje rane reže;*

*Mož skerbni vihtam krepko v bran se stavi,
In varje zlega rod svoj in družino,*

*Vesel, da je prenesel let vročino,
Ozira v grob se starček beloglavi,
Ko trudno solnce v morja globočino.*

Andrej Likar: Življenje

*Sladka sanja zapusti mladenča,
Lastna skušnja če mu um modri,
De življenje sreča britko venča, (krasi)
Samostalnost ga še le uči.*

*Ura ti ločitve je odbila,
So ti mar želje spolnile se?
Zdej še le te zemlja bo platila. –
Mir ti dala, ki nar boljši je.*

Jernej Uršič: Življenje

*Po tretji hladno je,
Gre pot čez višave,
Se kri umiri, se
Razjasnijo glave;
Se trudijo z delam
Postavni možje,
Sad truda berejo,
Za prihod skerbe.*

*Čez gole verhove
V četerti so pota,
Je merzlo, že v sercu
Ne greje gorkota;
Pa starčikam kmalo
Dežele je kraj; –
Tako je na zemlji
Le kratek naš raj!*

Druge skupne lastnosti in primerjave

Predvsem Žakelj in Svetličič se pogosto nagibata k mislim o smrti in večnosti, veri v onostranstvo, in da pot človekova vodi prek trpljenja in dela v grob, kjer postane seme za »vekovnečni čas« (Žakelj tako v pesmih *Pepelnica*, *Pesem v setvi*, *Tolažba*, Svetličič pa v *Življenja namen*, *Vprašanje*, *Minljivost*). Po Pogačniku (1969: 182) lahko tako naravnost imenujemo »vdanost v usodo, ki si jo je zamislil Bog« in »vera v splošno načelo pravičnosti«. Pri obeh lahko to vidimo kot uteho ob eksistencialni napetosti med duhovniško zavezo in občutenjem sveta (oz. telesa). V tem kontekstu iz Žakljevega rokopisnega gradiva omenimo osebnoizpovedno različico soneta (s svinčnikom napisana št. 3) s prvim verzom *Ko se ob uri srčnega izliva*, katere tercini se nanašata na dekleta, ki edina hrani zdravilo za nemirnega duha:

*Razgovor srca mojga, dekleta mila,
Tako po tebi moram hrepeneti
Želeč, de b' truplo v prah se razdrobilo,*

*De duh do tebe mogel bi zleteti;
Sej ti edina hraniš zanj zdravilo,
Ki vsih težav in nuj ga zna oteti.*

V drugi različici ob skorajda nespremenjenih kvartinah namesto dekleta vstopi Slovenija in temu primerno sledi domoljubno spremenjen konec soneta. Tovrstnih pesmi pri Hladniku in Likarju ne najdemo, predvsem Hladnik se pokaže trden z močno vero in verovanjem v pravično delo, ki bo na koncu poplačano. Poleg vzgojne komponente je pri njem enako močna religiozna, pri čemer ne dvomi v moč moralne zgradbe institucije in človeka, če ji sledi in zaupa. Nekoliko bolj v osebnoizpovedno smer se nagibata sonet *Osamljenca* (Hladnik 1858c: 176), ki razkriva subjektivno tolažbo samote ter zatekanje k veri (verskim knjigam), in sonet *Na grobu matere* (Hladnik 1856: 196), ki časti podobo pobožne in skrbne matere, katere srce je nad modrostjo učenih glav.

Razpoložensko opisovanje narave je pri Svetličiču, npr. v kratki in preprosti *Pesmi* o pomladi in *Tolažbi* pozimi (z dodatnim optimističnim sporočilom) ter *Žaklju* (npr. rokopisna *pesem Pomladanska*). Nekaj sorodne motivike je še pri Likarju in Hladniku, vendar v didaktični funkciji. Tu vseeno odstopajo Žakljeve impresije (*Dan je umiral*, *Triglav*), ki so ostale v rokopisu in jih omenja Tine Debeljak v *Vrednotah* (1957: 99), saj podobnih nimajo ne Svetličič ne drugi trije. Debeljak predvsem poudari »impresionistično barvni opis prehajanja dneva v noč« v pesmi z naslovnim verzom *Dan je umiral*.

O položaju pesnika spregovorita ponovno le Žakelj in Svetličič. Slednji v sonetih *Pesnik in Zabavljica*, Žakelj pa v pesmih *Zaničevavcam pevcov* in *Enako*

naključje. Likar se motiva pesnika dotakne v otožnem Umirajočem labudu, ki je prirejen po nemški predlogi. Poseben je tu Hladnik, ki se v že prej omenjenih pesmih osredotoča konkretno na pesnika – Koseskega. V vseh slavi njegovo mojstrstvo, ga primerja s slavcem in Orfejem (soneta Slavec, Mojstru pevcov!) in se retorično vprašuje, zakaj je utihnila njegova pesem. Tu seveda ne gre za preizpraševanje položaja pesnika, za dvom o poslanstvu in izbrani poti, temveč sta mesto in naloga pesnika jasna, kot sledi iz verzov soneta Mojstru pevcov! (Hladnik 1852a: 225) – slavni pesnik piše za narod, ki naj to spoštuje: »Ti pa, moj narod! slavi ceno vedi, / Na dom pokliči slavniga rojaka, / De za te le živi in za te piše.« Sicer pa tudi Žakelj za Prešernom pozitivno omenja Koseskega v sonetu Slovenija, zateri žalost v duši, ki ga pesnik ni dal v objavo in je natisnjen šele v *Cvetniku* (Slodnjak 1979: 422).

Domoljubna poezija je pričakovano tudi stična točka pesnikov. Hladnik domoljubje opeva v pesmi Bratoljubje, nad katerega pa postavi krščansko občestvo in domovino (Hladnik 1861: 112). Malo bolj posredno in z didaktičnim namenom je oblikovan še en njegov sonet, Slovenskimu narodu! (Hladnik 1852b: 405) – podpisan s psevdonom Rodoljubski –, ki veli Slovincem branje pravega lista (časnika), s čimer se pokažejo kot resnični rodoljubi. Svetličič je domoljubno tematiko upesnil npr. v sonetih Slovencom (Svetličič 1861b: 37) in Zdihljeji (Svetličič 1849b: 199), Likar ima dve taki pesmi v Novicah (Zdihljej domovini, Pozdrav Slovenii), medtem ko Žakelj svojih ni dal v objavo. Nekaj (Hladan studenec, Sem vajen bil) jih je objavil Debeljak v *Vrednotah* (1957: 93–95, 113–114), štirje so bolj izrazito panslovanski (Debeljak 1957: 93) oz. po Pogačniku (1969: 183) slavijo »idealno rodoljubje (podoba Slavije in Slovenije)«, sicer pa v Žakljevih tovrstnih sonetih pogosto zasledimo odvrčanje od tujcev, tujosti. Dva domoljubna soneta (Sem vajen bil pokonci se nositi, Slovenija zateri žalost v duši) sta kasneje objavljena v Gspanovem *Cvetniku* (1979). Prej omenjen sonet Ko se ob uri srčnega izliva ima v *Vrednotah* (Debeljak 1957: 95) objavljeni različici domoljubno vsebino, ko je deklica zamenjana s Slovenijo: »Razgovor moj Slovenija prezala!« / Tak sim po tebi mogel hrepeneti, / Ko mi je ptuja zмота um ječvala.« Spet v drugem neobjavljenem sonetu lirski subjekt pred »materjo Slovenijo« čuti »trepot ponižen«, zatem prelest, ki mu prevzema srce, »de z ptujoljubnih sanj se predramuje«. Še v enem pa primerja Slavijo – Debeljak (1957: 93) tu prepozna panslavizem – s hladnim studentem, ki mirno teče, dokler mu skale ne zaprejo poti: »Od tad pa hud boj bije brez ozira; / Če hujši bran je, bolj sreberno vije / Se mem skalad, in tolikanj glasnije / Slavi sam sebe – zmagavec prepira«.

Ob domoljubnih pesmih kaže omeniti še tiste, ki so posvečene posameznim zaslužnim možem. Tu posebej izstopa Hladnik, saj ima takih natisnjenih vsaj osem (poleg omenjenih, ki jih je posvetil Koseskemu). Večinoma so objavljene

v Zgodnji Danici in namenjene zaslužnim duhovnikom ob nastopu nove službe (Frideriku Baragi, Janezu Evangelistu Mozetiču, Andreju Gollmayerju), smrti (Svitku Vascotiju, Andreju Kodermacu), oz. v zahvalo za opravljeno delo (Janezu Stögerju, Janezu Evangelistu Červu). Nekoliko izstopa sonet v čast odlikovanemu, zaslužnemu stotniku Andreju Čehovinu (Hladnik 1849: 221). Svetličič ima dve tovrstni pesmi, prva V spomin slovenskiga junaka govori o zmagi Adama Ravbarja nad turško vojsko v bitki pri Sisku (Svetličič 1846b: 149). Druga ima naslov Slovensk junak (Marn 1881: 60–61), posvečena je Juriju Lenkoviču (ok. 1550–1601), prav tako branitelju naših dežel pred Turki. Žakelj je svojo prvo znano pesem (1838) posvetil svojemu učitelju Janezu Krstniku Kersniku (1783–1850).

Didaktičnih pesmi ima največ Hladnik (objavljala jih je v Zgodnji Danici), njegov namen je v prvi vrsti odvrniti mladino od nespodobnega vedenja, npr. v pesmih Sedanja mladina (Hladnik 1853: 109) in Omotica (Hladnik 1874: 280). Posebej se posveti po njegovem kvarnemu vplivu plesa, kar je odločno zapisal v pesmih Ples (Hladnik 1854: 4) in Slepí šinkovec (Hladnik 1858a: 8). Bolj didaktična je pri Žaklju pesem Ob vodi, objavljena v Novicah (Žakelj 1856b: 310), ko v prisposobi pokaže, naj se človek po pretresu umiri kot vodna gladina, na katero kane kaplja. Likar je poučne pesmi za mladino objavil v Vedežu, pretežno pa spodbuja k marljivemu učenju kot v pesmi Čbelica izgled mladenčca (Likar 1849a: 57). V prvi objavljeni pesmi Življenja namen tudi Svetličič (1846: 77) izrazi stališče, da je le delo smoter človekovega življenja, in dalje še svetuje primerno vedenje mladim v sonetih Dekletam in Mladenčem (Svetličič 1849a: 55, 1853: 256) ter stvarni odnos do življenja v sonetu Moj svèt (1848: 195).

Pripovedne pesmi sta pisala predvsem Svetličič in Žakelj. Več jih ima objavljenih Svetličič (Ukleti grajščak, Erazem Ravbar, Na Mravljiskem vrhu, Hrušica, Zaklad na Hudem polju idr.), večkrat so mu izhodišče za premišljevanje o Slovenski (Kranjski) deželi, čez katero so se valile vojske in za sabo puščale opustošenje (npr. Na planini). Žaklju je poleg izvirnih (Živa roža, Angel in dete, Vdovec) uspela prepesnjena balada Vilko (Marn 1879: 48) in šele v *Vrednotah* (1957) objavljena romanca Le mimo, za katero Debeljak (1957: 102) meni, da je »v jezikovni čistosti njegova najboljša pesem«. Likarjeva pripovedna pesem S. Marija na Gori je posnetek ljudske povedke o čudežni rešitvi vasi pred Turki. Še se čudeži gode je Hladnikova (1858b: 79) pripovedna pesem o dečkovi ozdravitvi na Sveti gori nad Gorico, ki pričakovano vsebuje zgled primernega (krščanskega) ravnanja.

Zaključek

Literarna zgodovina nobenega od obravnavanih pesnikov ni postavila v prvo vrsto ustvarjalcev v obdobju njihovega delovanja, nekoliko več pozornosti nameinja le Frančišku Svetličiču in Antonu Žaklju, ki sta bila – čeprav danes domala pozabljena – v sredi 19. stoletja med bolj priznanimi pesniki, kar pa ne velja za druge obravnavane pesnike – duhovnike. Praviloma so omenjeni na kratko, edino Josip Marn v Jezičniku (1887) nekaj strani nameni Matevžu Hladniku, čeprav njegovo delo nima trajnejše pesniške vrednosti, zelo pa je povedno kot gradivo o tedanjih razmerah v slovstvu in jeziku (novooblikarski boj). Kar zadeva izvirnost in kakovost poezije velja podobno za Andreja Likarja, ki ima svoje poglavje v isti številki Jezičnika (1879) kot Žakelj – ne kot pesnik, pomembnejši je bil kot nabožni pisatelj. Ob vsej raznolikosti posameznih avtorjev pa je pri vseh pričakovano zaznati svetovnonazorski vpliv, povezan s poklicnim poslanstvom. Razen Hladnika imajo vsak vsaj eno objavljeno pesem s tematiko človeškega življenja od rojstva do smrti, poleg teh pa jih povezujejo še domoljubne pesmi in mestoma didaktični namen pisanja, ki pa je izrazit prav pri Hladniku. Pesniški poklic preizprašujeta le Svetličič in Žakelj, ki imata tudi več reflektivnih pesmi, slednji tudi nekaj uspešnih impresij, ki pa jih sam ni dal v objavo.

Na koncu še dodatek o literarnem prostoru. Planotast svet nad Idrijo od Žakljevih Ledin prek Razpotja proti vasem Gore in Dole – kamor se je mati Ana z otroki preselila, ko je imel Anton 3 leta – vse do Godoviča, kjer je dobro desetletje in pol služboval Svetličič, se pokaže kot posebna literarna pokrajina. Poleg Žakljevih zapisov ljudskih pesmi s tega prostora se od tu odpira pesniški pogled in razgled po Kranjski, posebej proti Notranjski, ki je predvsem Svetličiču izhodišče za pripovedne pesmi o nemirni zgodovini slovenske zemlje: Hrušica, Na planini in Na Mravljiskem vrhu.

Viri in literatura

- Jožef BLAZNIK, 1850: *Slovensko berilo za prvi gimnazijalni razred*. Ljubljana: Blaznik.
- Janez BLEIWEIS, 1855: *Koledarček slovenski za prestopno leto 1856*. Ljubljana: Janez Bleiweis.
- Tine DEBELJAK, 1957: Iz gradiva o Žaklju-Ledinskem. *Vrednote* 4/1, 88–117.
- Karol GLASER, 1896: *Zgodovina slovenskega slovstva III. del*. Ljubljana: Slovenska Matica.
- Ivan GRAFENAUER, 1911: *Zgodovina novejšega slovenskega slovstva: II. del. Doba narodnega prebujanja (1848–1868)*. Ljubljana: Katoliška tiskarna.
- Matevž HLADNIK [rokopisno gradivo], hrani Semeniška knjižnica v Gorici.

- , 1849: Čehovin, *Novice* 7/51 (19. december), 221.
- , 1852a: Mojstru pevcov!, *Novice* 10/57 (17. julij), 225.
- , 1852b: Slovenskimu narodu!, *Novice* 10/102 (22. december), 405.
- , 1853: Sedanja mladina, *Zgodnja Danica* 6/27 (7. julij), 109.
- , 1854: Ples, *Zgodnja Danica* 7/1 (5. januar), 4.
- , 1856: Na grobu matere, *Zgodnja Danica* 9/44 (30. oktober), 196.
- , 1858a: Slepi šinkovec, *Zgodnja Danica* 11/1 (7. januar), 8.
- , 1858b: Še se čudeži gode, *Zgodnja Danica* 11/10 (13. maj), 79.
- , 1858c: Osamljenca, *Zgodnja Danica* 11/22 (28. oktober), 176.
- , 1859: Gate čez štebale, *Novice* 17/34 (24. avgust), 264.
- , 1861: Bratoljublje, *Zgodnja Danica* 14/14 (4. julij), 112.
- , 1874: Omotica, *Zgodnja Danica* 27/35 (28. avgust), 280.
- Štefan KOCIANČIČ, 1875: Matevž Hladnik. Življenjepisne črtice. *Glas* 4/52 (24. december).
- Andrej LIKAR, 1848a: Zdihljej domovini, *Novice* 6/4 (26. januar), 13.
- , 1848b: S. Magdalena na Gori, *Novice* 6/11 (15. marec), 41.
- , 1848c: Pozdrav Slovenii, *Novice* 6/22 (31. maj), 89.
- , 1848č: Hvala petja, *Novice* 6/27 (5. julij), 113.
- , 1849a: Čbelica izgled mladenča, *Vedež* 2/8 1. polovice (22. februar), 57.
- , 1849b: Življenje, *Vedež* 2/3 2. polovice (19. julij), 17.
- , 1850: [Slovenski Rodoljub]: *Dve igri za slovensko gledišče*. Ljubljana: Janez Giontini.
- , 1863: Cerknica in njena okolica, *Novice* 21/18–24 (6., 13., 20., 27. maj, 3., 10. 17. junij).
- Janko LOKAR, 1903: Frančišek Svetličič. Književna črtica. *Dom in svet* 16/10, 592–599.
- Josip MARN, 1879: Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski. *Jezičnik* XVII, 42–54.
- , 1879: Andrej Likar. *Jezičnik* XVII, 62–66.
- , 1881: France Svetličič. *Jezičnik* XIX, 52–62.
- , 1887: Matevž Hladnik. *Jezičnik* XXV, 32–35.
- NOVICE, 1859: Dopisi: Iz Kamnegorice, *Novice* 17/43 (26. oktober), 339.
- P. H., 1845: Nova šola v Kamnigorici, *Novice* 3/50 (10. december), 200.
- Slavica PAVLIČ, 1993: Idrijsko šolstvo skozi stoletja. *Idrijska obzorja*. Idrija: Mestni muzej, 101–111.
- Jože POGAČNIK, 1969: *Zgodovini slovenskega slovstva* 3. Maribor: Založba Obzorja.
- Vlado SCHMIDT, 1963: *Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem I*. Ljubljana: DZS.

Anton SLODNJAK, 1979: Frančišek Svetličič in Anton Žakelj [spremna beseda in opombe]. *Cvetnik slovenskega umetnega pesništva do srede XIX. stoletja, II. knjiga*. Ur. Alfonz Gspan. Ljubljana: Slovenska matica, 417–422.

Frančišek SVETLIČIČ, 1846a: Življenja namen, Najdena domovina, *Novice* 4/20 (20. maj), 77.

– –, 1846b: V spomin slovenskiga junaka, *Novice* 4/38 (23. september), 149.

– –, 1847a: Življenje, *Novice* 5/12 (24. marec), 45.

– –, 1847b: Erazem Ravbar, *Novice* 5/19 (12. maj), 73.

– –, 1848: Moj svet, *Novice* 6/47 (22. november), 195.

– –, 1849a: Dekletam, *Novice* 7/14 (4. april), 55.

– –, 1849b: Zdihljeji, *Novice* 7/46 (14. november), 199.

– –, 1853: Mladenčem, *Novice* 11/64 (10. avgust), 256.

– –, 1861a: Pot skozi življenje, *Slovenski glasnik* 4/1 (5. januar), 1.

– –, 1861b: Slovencom, *Slovenski glasnik* 4/9 (1. april), 37.

– –, 1867: Na Mravljškem vrhu, *Novice* 25/29 (17. julij), 238.

Janez TRDINA, 1850: Pretres slovenskih pesnikov, *Ljubljanski časnik* 1/78 (27. december 1850), 312.

Jernej URŠIČ, 1947: Življenje, *Novice* 5/24 (16. junij), 93.

Anton ŽAKELJ [rokopisno gradivo], hrani Nadškofijski arhiv Ljubljana: Fond Viktor Steska, NSAL 468, škatla 2, Žakljeve pesmi.

– –, 1855a: Opravljivcu, *Novice* 13/82 (13. oktober), 328.

– –, 1855b: Človečji sled. *Koledarček slovenski za prestopno leto 1856*. Ljubljana: Janez Bleiweis, 61–62.

– –, 1856a: Minica, *Novice* 14/62 (2. avgust), 250.

– –, 1856b: Ob vodi, *Novice* 14/77 (24. september), 310.

Povzetek

PESNIKI-DUHOVNIKI Z IDRIJSKEGA: ANTON ŽAKELJ, FRANČIŠEK SVETLIČIČ, MATEVŽ HLADNIK, ANDREJ LIKAR IN JERNEJ URŠIČ

V prispevku so predstavljeni duhovniki, ki so se poleg svojega osnovnega poslanstva bolj ali manj posvečali tudi pesnjenju. Vseh pet izhaja s širšega idrijskega območja, vsi so osnovnošolsko izobraževanje opravili v Idriji, po končanem študiju pa službovali v različnih krajih tedanjih slovenskih dežel. Njihova pesniška ustvarjalnost je precej različna tako po obsegu kot po kakovosti in razvidno je, koliko jim je bila poezija ustvarjalni cilj ali le priložnostno opravilo oz. način podajanja mnenj ter stališč. Najbolj dovršene pesmi sta pisala Frančišek Svetličič (1814–1881) in Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski (1816–1868), ki ju literarna zgodovina omenja kot Prešernova posnemovalca, čeprav se pri slednjem mnenja o tem tudi razhajajo. Žakelj je še posebej pomemben kot zbiralec ljudskih pesmi, medtem ko velja Svetličič za

enega boljših pesnikov svoje dobe. Poznejše objave nekaterih Žakljevih pesmi iz rokopisne zapuščine dodatno razkrivajo, da bi lahko ustvarjalno še napredoval. Jernej Uršič (1784–1860) je bil pesniško bolj skromen, a zelo dejaven kot župnik v Kamni Gorici, narodni buditelj in pisec prispevkov za domačo zgodovino. Podobno je Andrej Likar (1826–1865) zapustil manj pesmi, pomembnejši je kot nabožni pisatelj, zbiralec narečnih izrazov in opisovalec slovenskih krajev. Matevž Hladnik (1806–1865) se je navduševal nad poezijo Vodnika, Prešerna in tudi Koseskega, kateremu je posvetil več svojih pesmi, sicer pa je bil v svojih nazorih in mnenjskih pesmih precej neposreden in kritičen. Pesniških stičnih točk je med njimi malo, saj sta prava lirika le Žakelj in Svetličič, a se tudi pri drugih treh najde nekaj uspelih pesmi. Skupno jim je, da so pisali pesmi domoljubne vsebine, pogosta je še raba sonetne oblike. Razen Uršiča imajo vsi tudi didaktično naravnana besedila, največ jih je objavil Hladnik, medtem ko pri pripovednih pesmih količinsko izstopa Svetličič, ki je snov in motive zajemal predvsem z Notranjske. Primerjane so bile pesmi, katerih skupna tema je pot skozi življenje od rojstva do smrti. Navedena so še nekatera pesemska besedila, v katerih je omenjena Idrija (npr. Svetličič: Zvest prijatelj zdravilo življenja, Žakelj: Vesela in žalostna pesem od učeniga kosa).

Zusammenfassung

ANTON ŽAKELJ, FRANČIŠEK SVETLIČIČ, MATEVŽ HLADNIK, ANDREJ LIKAR
UND JERNEJ URŠIČ – ALS DICHTER UND PRIESTER TÄTIGE AUS IDRIJA UND
UMGEBUNG

Im Aufsatz werden Priester vorgestellt, die sich neben ihrem Priesteramt mehr oder weniger auch der Poesie verschrieben hatten. Alle fünf stammten aus dem Gebiet in und um die Stadt Idrija, wo sie die mehrjährige Grundschulebesuchten und nach Abschluss ihres Studiums in verschiedenen Teilen auf damaligem slowenischen Boden tätig waren. Ihre poetische Kreativität ist sowohl im Umfang, wie auch in der Qualität sehr verschieden, wobei zu erkennen ist, dass die Poesie ein kreatives Ziel oder aber eine gelegentliche Ausdrucksform von Meinungen und Ansichten darstellte. Die hervorragendsten Gedichte schufen Frančišek Svetličič (1814–1881) und Anton Žakelj, bekannt als Rodoljub Ledinski (1816–1868), welche in der Literaturgeschichte als Nachahmer Prešerens erkannt werden, obgleich sich die Meinungen über Anton Žakelj spalten. Žakelj ist vor allem als Sammler von Volksliedern von Bedeutung, während Svetličič als einer der besten Dichter seiner Zeit gilt. Spätere Veröffentlichungen einiger Gedichte von Žakelj lassen erkennen, dass sein Potential sehr groß war und er sich hätte noch weiter entfalten können. Jernej Uršič (1784–1860) war bescheidener in der Poesie, dafür aber sehr aktiv als Pfarrer in Kamna Gorica, sowie als nationaler Erwecker und Verfasser von Aufsätzen zur heimischen Historie. Ähnlich war es bei Andrej Likar (1826–1865), der weniger Gedicht hinterließ, und als frommer Schriftsteller, Sammler von Dialektausdrücken und Beschreiber slowenischer Orte bekannt war. Matevž Hladnik (1806–1865) war fasziniert von der Poesie Valentin Vodniks, France Prešerens und auch von Jovan Vesel – Koseskis, dem er mehrere seiner Gedichte widmete, in seinen Ansichten und Meinungen aber sonst recht direkt und kritisch war. Es gibt wenige poetische Berührungspunkte, die sie gemeinsam hatten, da nur Žakelj und Svetličič wahre Lyriker waren, wobei auch bei den anderen dreien einige gelungene Gedichte zu verzeichnen sind. Gemeinsam ist ihnen, dass sie Gedichte mit patriotischem Inhalt schrieben, unter häufiger Anwendung der Sonettform. Mit Ausnahme von Uršič schrieben sie Texte mit lehrreichem Inhalt, von denen das meiste von Hladnik veröffentlicht wurde, während Svetličič dem Umfang nach in erzählenden Gedichten herausragt, für die er die Motive und den Inhalt hauptsächlich aus der Notranjsko-Region holte. Verglichen wurden Gedichte, die inhaltlich den Lebensweg, von der Geburt bis zum

Tode beschreiben. Es werden auch einige andere Gedichtstexte erwähnt, in denen die Stadt Idrija erwähnt wird (z. B. bei Svetličič: *Treuer Freund als Heilmittel fürs Leben*, slow. *Zvest prijatelj zdravilo življenja*; bei Žakelj *Ein fröhliches und ein trauriges Lied eines gelehrten Stückes*, slow. *Vesela in žalostna pesem od učeniga kosa*).